

การศึกษาการเรียนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านในหลักสูตรศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรีในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

นายทิพยฉัตร คลังหิรัญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2547
ISBN 974-53-2203-2
ลิขสิทธิ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A STUDY OF TEACHING AND LEARNING IN THAI FOLK ART COURSE
IN UNDERGRADUATE ART EDUCATION CURRICULUM UNDER THE JURISDICTION
OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS**

Mr. Tippayachat Klanghirun

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Art Education
Department of Art , Music and Dance Education
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2004
ISBN 974-53-2203-2**

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาการเรียนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านในหลักสูตรศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรีในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

โดย

นายทิพยฉัตร คลังหิรัญ

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

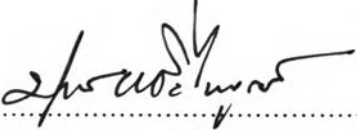
อาจารย์ที่ปรึกษา

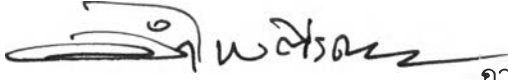
อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณसार

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปุ่นฉัตรณี พิษณุไพบุลย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณसार)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ วัฒนะ จุฑะวิภาต)

ทิพย์ฉัตร คลังศิริญา : การศึกษาการเรียนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านในหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย (A STUDY OF TEACHING AND LEARNING IN THAI FOLK ART COURSE IN UNDERGRADUATE ART EDUCATION CURRICULUM UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS.) อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร, 271 หน้า.

ISBN 974-53-2203-2.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านในหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรีในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหารายวิชา วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล การดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มประชากรคือ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน 4 คน นักศึกษาศิลปศึกษา 150 คน และนักวิชาการศิลปะพื้นบ้าน 10 คน ในปีการศึกษา 2547 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบแสดงความคิดเห็นกึ่งมีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่า ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

- 1) ผู้สอน ให้ความคุ้นเคยเป็นกันเองกับผู้เรียนมากที่สุด และมีทักษะในการปฏิบัติงานศิลปะพื้นบ้านน้อยที่สุด
- 2) ผู้เรียน เห็นความสำคัญให้ความสนใจในการเรียนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน และมีความรู้ความเข้าใจในศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นอื่น ๆ น้อยที่สุด
- 3) วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก เห็นความสำคัญ เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยมมากที่สุด และเพื่อให้เกิดทักษะด้านการปฏิบัติ น้อยที่สุด
- 4) เนื้อหา เกี่ยวกับความงามและสุนทรีย์ทางศิลปะและคุณค่าศิลปะในงานศิลปะพื้นบ้านมากที่สุด และเกี่ยวกับด้านความจำเป็นและความต้องการในด้านการตลาด ธุรกิจการค้า น้อยที่สุด
- 5) วิธีการสอน ใช้วิธีสอนแบบวิเคราะห์และวิจารณ์ วิธีให้ผู้เรียนไปศึกษาด้วยตนเองมากที่สุด ใช้วิธีสาธิต และการสร้างสถานการณ์จำลอง น้อยที่สุด
- 6) สื่อ ใช้มากที่สุดคือ ตำรา วารสาร หนังสือ วัสดุสิ่งของจริง รูปภาพ และใช้นาฏกรรมและการแสดง น้อยที่สุด
- 7) การวัดประเมินผล ใช้การทำรายงานมากที่สุด และใช้แฟ้มสะสมงาน สังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน และการสัมภาษณ์ น้อยที่สุด

นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาสำคัญของการเรียนการสอนคือ ขาดความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา มีความรู้จำกัด และไม่มีความชัดเจนในเรื่องเพื่อการอนุรักษ์หรือพัฒนา และปัญหาสำคัญสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือ ขาดบรรยากาศในการเรียนวิชาศิลปะพื้นบ้าน ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่น

ภาควิชา.....ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา.....ลายมือชื่อนิสิติ.....

สาขาวิชา.....ศิลปศึกษา.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา..2547.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4483715227: MAJOR ART EDUCATION

KEY WORD: TEACHING AND LEARNING / THAI FOLK ART / ART EDUCATION / UNDERGRADUATE ART EDUCATION CURRICULUM

TIPPAYACHAT KLANGHIRUN: A STUDY OF TEACHING AND LEARNING IN THAI FOLK ART COURSE IN UNDERGRADUATE ART EDUCATION CURRICULUM UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS. THESIS ADVISOR: AMPAI TIRANASAR, Ph.D. 271 pp. ISBN 974-53-2203-2.

The purpose of this research was to study teaching and learning in Thai Folk Art course curriculum in undergraduate Art Education curriculum under the jurisdiction of The Ministry of University Affairs in 7 aspects: teacher, student, objective, course content, teaching method, instructional media, and measurement. The methodology used was survey research. The research population included 4 teachers, 150 Art Education students in 2004 and 10 Folk Art Educators. The research instruments were a five point rating scale questionnaire, semi-structural interview forms and semi-structural opinion forms. The data were analyzed by percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The findings of this research were:

- 1) The teacher: the highest rating was getting acquaintance with students, and the lowest was having practicing skills in folk art.
- 2) The student: the highest rating was realizing the importance Thai Folk Art, and the lowest was understanding on folk art other area.
- 3) The objective: the highest rating was for students understanding of Thai Folk Art, and the lowest was for having practicing skills.
- 4) The course contents: the highest rating was the beauty and aesthetics value of folk art, and the lowest was marketing needs and demands.
- 5) Teaching method: the highest rating was analyzing, criticizing and self studying, and the lowest was using demonstrating and simulating.
- 6) The instructional media: using books, text, journal and the lowest was using actual folk art objects and using dance and performance. And,
- 7) The measurement and evaluation: the highest rating was making report and the lowest was observation and interview.

This study also found the problems in relation to teaching and learning Thai Folk Art. In terms of teaching, there was no co-operation among educational institutions and no clear agreement in teaching and learning folk art concentration between conservation and development. In terms of physical environment and social environment, this study revealed that there was the lack of desirable class atmosphere and the lack of interaction with local area and community.

Department.....Art, Music and Dance Education. Student's signature.....

Field of study.....Art Education.....Advisor's signature.....

Academic year..2004.....Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เกิดจากการระลึกถึงคุณค่า ความดีงาม และซาบซึ้งในความเมตตา กรุณาของบุพการีซึ่งเป็นครูผู้ให้ทั้งชีวิต และจิตวิญญาณ รวมทั้งครูบาอาจารย์ที่อบรมสั่งสอนศิษย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่า ความดีงามจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์ทั้งหลายที่เคยอบรมสั่งสอนศิษย์ในทุกระดับการศึกษา ทำให้ศิษย์มีโอกาส ก้าวหน้า สามารถเดินทางชีวิตด้วยความรัก ความอบอุ่น และความเมตตากรุณา

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในความอนุเคราะห์มอบทุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อเฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา

ขอขอบคุณ อ.ดร.อำไพ ตีรณสาร อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ความเมตตากรุณา มาโดยตลอด รวมถึงคณะครูอาจารย์สาขาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา ทุกท่าน

ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ 1.รองศาสตราจารย์ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ 2.รองศาสตราจารย์ สัญญา วงศ์อร่าม 3.รองศาสตราจารย์ บุศราคม เรืองโกสุม 4.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ส้างพรศรี 5.อาจารย์ กรรตน์ พ่วงพงษ์ ผู้เชี่ยวชาญได้แก่ 1.ศาสตราจารย์กิตติคุณ วัฒนนะ จุฑะวิภาต 2.รองศาสตราจารย์ นิยม วงศ์พงศ์คำ 3. รองศาสตราจารย์ นกุล ชมพูนิจ 4. รองศาสตราจารย์ วุฒิวัฒนสิน 5. ผู้ช่วย-ศาสตราจารย์ นवलละออ ทินานนท์ 6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประเสริฐ ศิลรัตนา 7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาคม วรจินดา 8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มโน พิสุทธิรัตนานนท์ 9. อาจารย์ อัมพร ศิลปะเมธากุล 10. อาจารย์ วิมลวรรณ ศตะกูรมะ 11. อาจารย์ วรรณนา นาวิกมูล 12. อาจารย์ อภัย นาคคง 13. จำสิบเอก ทวี บุรณเขตต์ และผู้รู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เกี่ยวกับคำแนะนำในการวิจัย และจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ของท่าน

ขอขอบคุณทุกท่านสำหรับการช่วยเก็บข้อมูลในการวิจัย และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณพี่น้อง ๆ ทั้งหลายในภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสำหรับการเป็นกำลังใจให้แก่กันตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอขอบคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ได้ฝึกฝนทั้งทางด้านความรู้ ความคิด เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ และมอบประสบการณ์อันมีค่าต่าง ๆ ได้เรียนรู้คุณค่าของชีวิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	10
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	10
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
วิธีดำเนินการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
ความหมายของศิลปะพื้นบ้าน.....	12
กำเนิดของศิลปะพื้นบ้าน.....	13
ลักษณะเฉพาะของศิลปะพื้นบ้าน.....	15
ประเภทของศิลปะพื้นบ้าน.....	15
คุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้าน.....	17
การเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา.....	20
กระบวนทัศน์ใหม่ในอุดมศึกษาไทย.....	20
บทบาทหน้าที่สถาบันอุดมศึกษา.....	21
จุดมุ่งหมายของอุดมศึกษา.....	22
การสอนระดับอุดมศึกษา.....	24
องค์ประกอบการเรียนการสอน.....	28
วิธีการสอนและรูปแบบการสอนระดับอุดมศึกษา.....	33

บทที่	หน้า
สิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน.....	37
ศิลปศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	44
จุดมุ่งหมายของการศึกษาศิลปศึกษา.....	51
บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ศิลปศึกษา.....	52
การเรียนการสอนศิลปศึกษา.....	53
วิชาศิลปะพื้นบ้านในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	69
การเรียนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน.....	77
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	84
งานวิจัยในประเทศ.....	84
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	91
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	97
การศึกษาข้อมูล.....	97
กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	97
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	98
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	100
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
การนำเสนอผลการวิจัย.....	103
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	105
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	194
สรุปผลการวิจัย.....	197
อภิปรายผลการวิจัย.....	217
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	229
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	230
รายการอ้างอิง.....	231
ภาคผนวก.....	238
รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	239
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	240
เครื่องมือการวิจัย.....	241
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	271

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. สถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะที่บ้าน.....	107
2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะที่บ้านด้านผู้สอน.....	109
3. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะที่บ้านด้านผู้เรียน.....	110
4. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะที่บ้านด้านวัตถุประสงค์การเรียนการสอน.....	111
5. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะที่บ้านด้านเนื้อหารายวิชา.....	112
6. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะที่บ้านด้าน วิธีการสอนหรือรูปแบบการเรียนการสอน..	112
7. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะที่บ้านด้าน สื่อการเรียนการสอน.....	113
8. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะที่บ้านด้าน การวัดประเมินผล.....	114
9. ความคิดเห็นอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามลำดับความถี่.....	115
10. สถานภาพทั่วไปของนักวิชาการศิลปะที่บ้าน.....	134
11. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะที่บ้านด้าน ผู้สอน.....	136
12. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะที่บ้านด้าน ผู้เรียน.....	137
13. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะที่บ้านด้าน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน.....	138
14. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะที่บ้านด้าน เนื้อหารายวิชา.....	138

ตารางที่	หน้า
15. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้านวิธีการสอนหรือรูปแบบการเรียนการสอน.....	139
16. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้าน สื่อการเรียนการสอน.....	140
17. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้าน การวัดประเมินผล.....	141
18. ความคิดเห็นนักวิชาการศิลปะพื้นบ้านเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามลำดับความถี่...	142
19. สถานภาพทั่วไปของนักศึกษาศิลปศึกษา.....	175
20. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้าน ผู้สอน.....	177
21. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้าน ผู้เรียน.....	178
22. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้าน วัดอุปประสงค์การเรียนการสอน.....	179
23. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้าน เนื้อหารายวิชา.....	180
24. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้านวิธีการสอนหรือรูปแบบการเรียนการสอน.....	180
25. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้าน สื่อการเรียนการสอน.....	181
26. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการศิลปะพื้นบ้านด้าน การวัดประเมินผล.....	182
27. ความคิดเห็นนักศึกษาศิลปศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามลำดับความถี่.....	183